

GAIDIS GRANDĀNS EKSPERTS

Eksperta sertifikāts Nr. 061

Sertifikāts izsniegts Dabas aizsardzības pārvaldē 27.01.2011., derīgs līdz 07.08.2019. (jomā: putni);
Sertifikāts izsniegts Dabas aizsardzības pārvaldē 05.04.2013., derīgs līdz 04.04.2016. (jomās: meži un virsāji,
purvi, zālāji)

Druviena, 30.08.2015.

ATZINUMS

PAR ORNITOFAUNAS IZPĒTI KŪDRAS ATRADNES „NĪCGALES PURVS” KŪDRAS LAUKU
PAPLAŠINĀŠANAI PAREDZĒTAJĀS TERITORIJĀS UN TĀM PIEGUĻOŠAJĀS PURVU UN MEŽU
PLATĪBĀS

Atzinuma pasūtītājs: Laflora”(reģ.Nr.40003258598, adrese: „Kaigu kūdras purvs”, Līvberzes pagasts, Jelgavas novads

Apsekošanas mērķis.

Atzinums par ornitofaunas izpēti gatavots programmas ietekmes uz vidi novērtējumam. Paredzētās darbības ierosinātājs ir SIA „Laflora”(reģ.Nr.40003258598, adrese: „Kaigu kūdras purvs”, Līvberzes pagasts, Jelgavas novads).

Atzinuma sniegšanas mērķis:

- Konstatēt pētāmajā teritorijā un piegulošajā teritorijā reto un īpaši aizsargājamo putnu sugu atradnes;
- Novērtēt pētāmās teritorijas biotopu piemērotību reto un īpaši aizsargājamo putnu sugu eksistencei;
- Sniegt priekšlikumus par plānotās kūdras ieguves atradnes ekspluatācijas ietekmi uz īpaši aizsargājamām putnu sugām.
- Apkārtējās teritorijas Mežu novērtējums

Lauka apsekošana un izmantotās metodes

Teritorija apsekota 02.06.2015. , 03.06.2015 un 28.07.2015. Ornitofaunas novērtējums veikts pēc Latvijas Ornitoloģijas biedrības izstrādātās metodikas īpaši aizsargājamo putnu sugu skaita novērtēšanai Natura 2000 teritorijās (Lebuss 2014). Teritorijai piegulošajās mežaudzēs veikta reto un īpaši aizsargājamo dzeņveidīgo putnu (*Piciformes*) un pūču (*Strigiformes*) uzskaitē izmantojot provocēšanas metodi. Purviem raksturīgo putnu sugu konstatēšanai izmantota maršrutu metode. Naktī no 02.06.2015. uz 03.06.2015. veikta vakarlēpju (*Caprimulgus europaeus*) uzskaitē ar provocēšanas metodi maršrutos. Visas uzskaites veiktas brīvi izvēlētos maršrutos pētāmajā teritorijā. Uzskaites veiktas tām piemērotos laika apstākļos: vēja ātrums līdz 6 m/s, bez nokrišņiem.

Dienā aktīvo putnu sugu konstatēšanai izmantotas vizuālās metodes, lietojot binokli Nikon Monarch 10 x 42; fotoaparātu Canon 50 D ar objektīvu Canon 100 – 400 mm. Naktī aktīvo putnu sugu konstatēšanai izmantotas audiālās metodes, uzskaitot vokalizējošos tēviņus.

Vispārīgs pētāmās teritorijas raksturojums un plānotā saimnieciskā darbība

Pētītajā teritorijā atrodas augstais purvs, tam pieguļ purvainu rindas priežu mežaudzes. Nīcgales purva perifērijā atrodas susinātie mežu tipi, tuvējā apkārtnē sastopami sausieņu un slapjajņu meži. Mežaudzes vidēja vecuma, trūkst dabiskiem meža biotopiem raksturīgas struktūras vai dabiskus meža biotopus raksturojošās augu un dzīvnieku sugas. Purva biotopu kvalitāte izpētes teritorijā zema. Trūkst retajām un īpaši aizsargājamajām putnu sugām nepieciešami augstā purva elementi: lāmas un slīkšņas, minerālaugsnes salas. Plānotās saimnieciskās darbības teritorijā konstatēts nevienmērīgs apaugums ar priedi (*Pinus sylvestris*), ko veicina esošā meliorācijas sistēmu ietekme.

Saskaņā ar Latvijas kūdras fonda datiem (uz 1980.gada 1.janvāri), kūdras atradnes „Nīcgales purvs” (Kūdras fonda Nr. 3681) kopējā platība “nulles” (t.i. ne mazāk kā 0,3 m kūdras slāņa dziļumā) robežās ir tikusi noteikta 962 ha lielā platībā. Rūpnieciski iegūstamā kūdras resursu platība ir izdalīta 310 ha lielā teritorijā. Eksploatācijā esošo kūdras ieguves lauku platība sastāda 164 ha jeb 53% no kopējās purva un kūdras atradnes rūpnieciskās ieguves platības.

Paredzēts nosusināt un paplašināt esošos kūdras ieguves laukus par 149,03 ha, ietverot daļu 17,30 ha lielu platību no esošās uzturētās ugunsdrošības joslas ap eksploatācijā esošajām kūdras ieguves lauku platībām, un daļu no kūdras ieguves laukiem robežajošās teritorijas 131,73 ha lielā platībā.

Plānotās darbības īstenošanas rezultātā paredzēta kartu grāvju un novadgrāvju tīkla pa ieguvei paredzētās teritorijas perimetru izbūve. Ūdeni pēc nostādināšanas plānots pašplūsmā novadīt esošajos meža un lauksaimniecības meliorācijas grāvjos, nepieciešamības gadījumā tos pārtīrot un pārbūvējot. Saskaņā ar noslēgtā zemes nomas līguma noteikumiem, kas noslēgts starp SIA „Laflora” un AS „Latvijas valsts meži”, potenciāli paplašināmās kūdras ieguves teritorijas nosusināšanas sistēmas un transporta infrastruktūra ir projektējama un izbūvējama tādā veidā, lai ūdens novadīšanai un kūdras produkcijas transportēšanai tiktu izmantota esošajos laukos izbūvētās meliorācijas sistēmas un ceļu tīkls. Jaunu novadgrāvju un ceļu būvniecība ārpus iznomātās teritorijas nav veicama.

Esošie kūdras ieguves lauki tieši robežojas ar neizstrādātām kūdras atradnes „Nīcgales purvs” platībām. Arī šīs purva platības ir daļēji sagrāvjas – blīvāks grāvju tīkls ir purva R daļā, daļēji ar grāvjiem purvs norobežots no to ieskaujošo mežu joslas. Grāvju darbības intensitāte ir dažāda, tomēr kopumā tie ir daļēji aizauguši (izņemot esošos kūdras laukus norobežojošos kontūrgrāvjus). Meliorācijas grāvju sistēma Nīcgales purva sāka veidot jau pagājušā gadsimta otrajā pusē. Saskaņā ar VSIA „Meliorprojekts” arhīvā pieejamo informāciju, Nīcgales purva kūdras atradnes nosusināšanas I.kārtas nosusināšanas darbi veikti 1975.gadā.

Tuvākās īpaši aizsargājamās dabas teritorijas, šo teritoriju aizsardzības režīmi un nozīmīgums bioloģiskās daudzveidības saglabāšanā

Tuvākā īpaši aizsargājamā dabas teritorija, Natura 2000 vieta – aizsargājamo ainavu apvidus „Nīcgales meži” (kods LV0601000) atrodas 2,6 km uz D no plānotās darbības vietas. Teritorija nozīmīga vienas ES Biotopu direktīvas II pielikuma tauriņu sugas (skabiosu pļavraibenis *Euphydryas aurinia*), divu II un IV pielikuma sugu (ošu pļavraibenis *Euphydryas*

matura, zirgskābeņu zilenītis *Lycaena dispar*) un divu IV pielikuma sugu (meža sīksamtenis *Coenonympha hero*, gāršas samtenis *Lopinga achine*) saglabāšanai. Teritorijā konstatēti ES Biotopu direktīvas biotopi kā – 9010* Veci vai dabiski boreāli meži, 9020* Veci jaukti platlapju meži, 9080* Staigājamo meži u.c. Teritorijā sastopams liels skaits īpaši aizsargājamo putnu sugu, kuru ligzdošana saistīta ar veciem, cilvēka maz traucētiem lapu koku un skujkoku mežiem uz galvenokārt auglīgām augsnēm (http://www.daba.gov.lv/public/lat/iadt/aizsargajamo_ainavu%).

Paredzētā darbība – kūdras ieguves lauku paplašināšana Nīcgales kūdras atradnē neietekmēs aizsargājamo ainavu apvidus – "Nīcgales meži" ornitofaunistisko vērtības un to saglabāšanās iespējas aizsargājamo ainavu teritorijā.

Apmēram 1 km uz ZR no paredzētās darbības vietas atrodas mikroliegums, kas izveidots deguša meža biotopa aizsardzībai. Paredzētā darbība neietekmēs mikrolieguma dabas vērtību saglabāšanās iespējas.

Kūdras ieguvei plānoto teritoriju un apkārtnes ornitofaunas vērtību raksturojums

Līdz ornitofaunas izpētes veikšanas 2015. gadā nav ziņu par īpaši aizsargājamo putnu sugu atradņu esamību plānotās darbības vietā un tās tiešās ietekmes zonā.

Apsekojot plānoto darbības vietu un tai piegulošo teritoriju no Latvijā un Eiropā aizsargājamām putnu sugām teritorijā tika konstatētas četras sugas (1.tabula). Īpaši aizsargājamo putnu sugu telpiskā izplatība izpētes teritorijā aplūkojama 1. attēlā.

Veicot purva apsekošanu tika izcelti divi rubeņu *Lyrurus tetrrix* tēviņi, vēl vairākās vietās konstatēti rubeņu eksamenti. Kopējais rubeņu populācijas lielums Nīcgales purvā un tā apkārtnē novērtēts kā 3 – 5 ligzdojoši pāri. Purva vienveidīgā struktūra, kā arī ievērojamās jau apsaimniekotās un meliorācijas rezultātā ietekmētās teritorijas ļauj secināt, ka teritorija nav īpaši nozīmīga rubeņa dzīvotne. Rubeņi apdzīvo arī dažāda veida atklātu ainavu, kas robežojas ar piemērotām barošanās un ligzdošanas teritorijām. Rubeņa riestošana dažādās vietās Latvijā regulāri ir konstatēta aizaugošās lauksaimniecības zemēs, intensīvi apstrādātās lauksaimniecības zemēs, arī kūdras izstrādes rezultātā izveidojušos frēzlaukos (Liepa u.c. 2003). Ņemot vērā rubeņa salīdzinoši plašo ekoloģisko nišu, var pieņemt, ka Nīcgales purva kūdras ieguves laukus kompensēs piegulošās mežu un lauksaimniecībā izmantoto zemju platības un kūdras ieguves paplašināšanas ietekme nebūs būtiski negatīva.

Veicot vakarlēpju uzskaiti ar provocēšanas metodi izpētes teritorijā konstatēti trīs teritoriāli tēviņi. Veicot kūdras lauku paplašināšanu ir sagaidāms ligzdojošo vakarlēpju skaita pieaugums. Suga labprāt izvēlas ligzdot degradētu augsto purvu apmales zonā, bieži sastopami arī sausās jaunaudzēs līdz 10 gadu vecumam, kur mežaudzē dominē priede (Lārmanis 1996).

Nīcgales purvā iespējama arī vismaz viena dzērvju *Grus grus* pāra ligzdošana (novēroti divi īpatņi ligzdošanai piemērotā biotopā, bet bez uztraukuma uzvedības, kas varētu liecināt par pierādītu ligzdošanu izpētes teritorijā). Sugai pēdējās desmitgadēs Latvijā konstatēts ievērojams skaita pieaugums (Birdlife International 2014). Mainoties ligzdošanas ekoloģijai, dzērves ārpus klasiskām ligzdošanas vietām augstajos purvos ir uzsākušas ligzdošanu dažādos nepatstāvīgos mitrajos lauksaimniecības zemēs, bebrinēs, mitros un pārplūstošos izcirtumos u.c.

Melnās dzilnas *Dryocopus martius* darbības pēdas (sugai raksturīgie kalumi), kā arī viens īpatnis ligzdošanai piemērotā biotopā konstatēts 72. kvartāla 4. nogabalā un 76. kvartāla 6. nogabalā. Suga ir Latvijā samērā bieži izplatīta (Birdlife International 2014) dažāda tipa mežaudzēs. Sugai raksturīgas lielas ligzdošanas teritorijas ar mirušās koksnes – kritalu, stumbeņu un sausokņu klātbūtni (Virkkala 2006). Kūdras ieguves rezultātā iespējamās hidroloģiskā režīma izmaiņas būtiski neietekmēs melnās dzilnas turpmāku eksistenci apkārtējās mežaudzēs.

Nīcgales purvā vai tā tiešā tuvumā nav konstatētas augstajiem purviem tipiskās īpaši aizsargājamās putnu sugas, piemēram, purva tilbīte *Tringa glareola*, dzeltenais tārtiņš *Pluvialis apricaria*, klinšu ērglis *Aquila chrysaetos* vai citas. Sakarā ar priedes augsto projektīvo segumu, purva atklāto ainavu iztrūkumu un apkārtņē esošo intensīvo kūdras ieguvi, šo sugu klātbūtne nav sagaidāma.

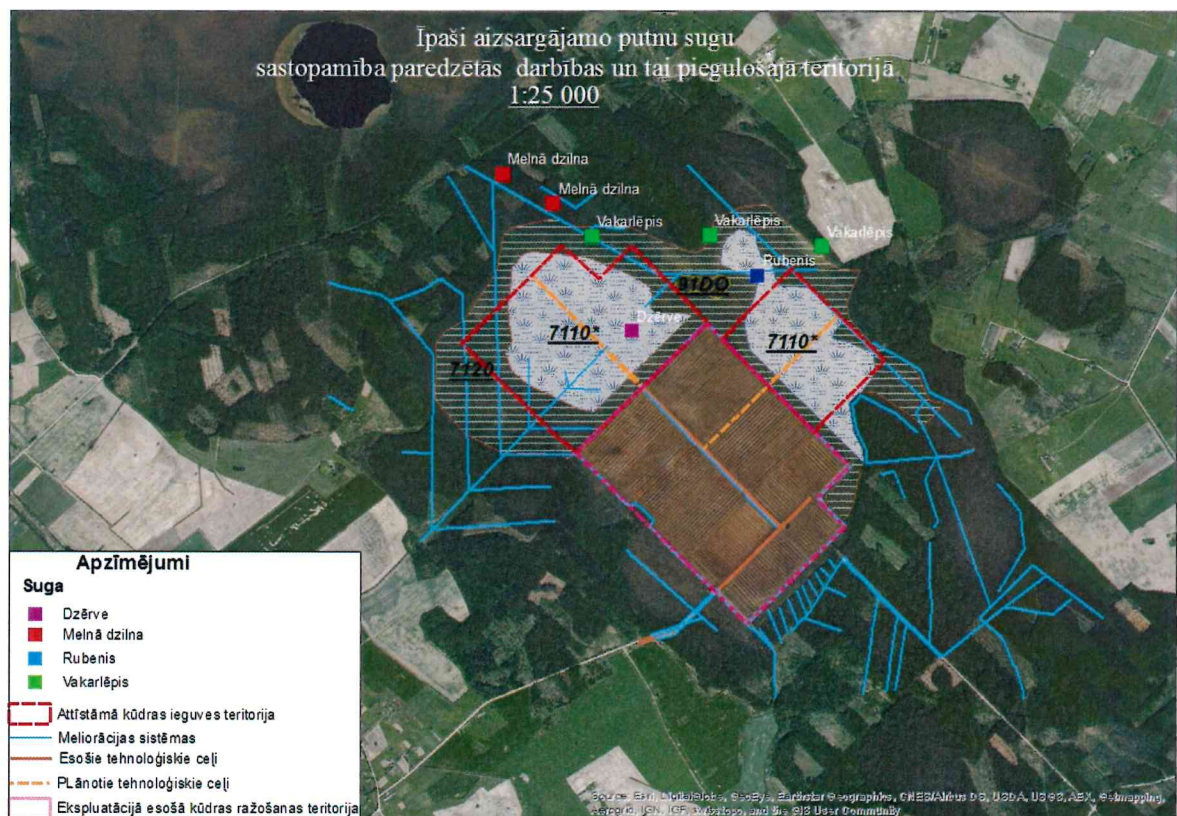
1. tabula

Nr .	Latīniskais nosaukums	Latviskais nosaukums	LSG	ES	ĪAS	Skaita vērtējums izpētes teritorijā	Skaita vērtējums LV (Birdlife 2014)
1	<i>Lyrurus tetrix</i>	Rubenis	3	BDI	+	Ligzdo 3 – 5 pāri	5885 -
2.	<i>Grus grus</i>	Dzērve	3	BDI	+	Ligzdo 1 pāris	1513 - 2268
3.	<i>Caprimulgus europaeus</i>	Vakarlēpis	4	BDI	+	Ligzdo 3 – 5 pāri	16000 - 31000
4.	<i>Dryocopus martius</i>	Melnā dzilna		BDI	+	Iespējams ligzdo 1 pāris	44783 - 144674

LSG – Latvijas Sarkanā grāmata. Kategorijas: 0. kategorija - izzudušās sugas; 1. kategorija - izzūdošās sugas; 2. kategorija - sarūkošās sugas; 3. kategorija - retās sugas; 4. kategorija - maz pazīstamās sugas;

ES - Eiropas Parlamenta un Eiropas Padomes direktīva 2009/147/EC “Par savvaļas putnu aizsardzību” – „putnu direktīva”;

ĪAS - īpaši aizsargājama suga un ierobežoti izmantojama īpaši aizsargājama suga

1. attēls. Īpaši aizsargājamo putnu sugu sastopamība paredzētās saimnieciskās darbības un tai tieši piegulošajā teritorijā Nīcgales purvā.

Secinājumi

1. Kūdras atradne „Nīcgales purvs” un paredzētās darbības vieta neatrodas īpaši aizsargājamā dabas teritorijā un nerobežojas ar īpaši aizsargājamām dabas teritorijām, biotopu vai sugu mikrolietumiem.
2. Paredzētās saimnieciskās darbības platībās un tām tieši piegulošajās teritorijās tika konstatētas četras Latvijā un Eiropas Savienībā īpaši aizsargājamas putnu sugas: rubenis *Lyrurus tetrix*, vakarlēpis *Caprimulgus europaeus* un dzērve *Grus grus*.
3. Kūdras ieguves lauku paplašināšana būtiski neapdraud konstatēto īpaši aizsargājamo putnu sugu populācijas valstī kopumā. Konstatētās sugas ir samērā bieži izplatītas Latvijas teritorijā, tajā skaitā ārpus augsto purvu biotopiem un sugām nav konstatētas būtiskas negatīvas skaita izmaiņas pēdējās desmitgadēs.
4. Nīcgales purvā nav konstatētas augstajiem purviem raksturīgās, īpaši aizsargājamās putnu sugas. Pašreizējā zemā biotopu kvalitāte, lāmu un slīkšņu trūkums, būtiskais purva aizaugums ar kokaugu stāvu izslēdz šo sugu iespējamu ligzdošanu izpētes teritorijā un apkārtnē.

5. Pēc kūdras resursu izstrādes teritorijā iespēju robežās ir atjaunojami mitrāju biotopiem atbilstoši hidroloģiskie apstākļi.

Izmantotā literatūra

- BirdLife International 2014. Annex 2: Bird species' status and trends reporting format for the period 2008-2012
http://cdr.eionet.europa.eu/Converters/run_conversion?file=lv/eu/art12/envuuf5cg/LV_birds_reports-14331-211040.xml&conv=343&source=remote#A038-A_B
- Lārmanis, V. 1996. Vakarlējpa *Caprimulgus europaeus* skaits Latvijā. Bakalaura darbs. Rīga, Latvijas Universitāte.
- Lebuss R. 2014. Putnu uzskaišu metodika Natura 2000 teritorijās. Latvijas Ornitoloģijas biedrība.
- Liepa V., Račinskis E., Kalvāns A., Hofmanis H. 2003. Rubeņu *Tetrao tetrix* sugas aizsardzības plāns Latvijā. Latvijas Ornitoloģijas biedrība.
- Virkkala L. 2006. Why study woodpeckers? The significance of woodpeckers in forest ecosystems. Ann. Zool. Fennici 43: 82–85 .

Atzinums sastāv no 6 lappusēm un 1 pielikuma un ir sagatavots 3 eksemplāros.

Eksperts

Gaidis Grandāns

1. Pielikums

Izpētes teritorijā konstatēto Latvijā un Eiropā īpaši aizsargājamo putnu sugu atradņu koordinātes un statuss

Suga (latviski)	Suga (latīniski)	X	Y	Statuss
Dzērve	<i>Grus grus</i>	647211	230026	Pāris ligzdošanai piemērotā biotopā
Vakarlēpis	<i>Caprimulgus europaeus</i>	648379	6230542	Teritoriāla uzvedība
Rubenis	<i>Tetrao tetrix</i>	647980	230368	Īpatnis ligzdošanai piemērotā biotopā
Melnā dzilna	<i>Dryocopus martius</i>	646424	230989	Īpatnis ligzdošanai piemērotā biotopā
Vakarlēpis	<i>Caprimulgus europaeus</i>	647689	230611	Teritoriāla uzvedība
Vakarlēpis	<i>Caprimulgus europaeus</i>	646967	230606	Teritoriāla uzvedība